

Riešenie krízovej situácie banky ABLV

Daniel Ďuriač
Národná banka Slovenska

Dňa 13. februára 2018 oznámila americká Siet' na vymáhanie finančnej kriminality (FinCEN), spadajúca pod ministerstvo financií, že plánuje zaviesť opatrenia, ktorými by zakázala otvárať a udržiavať korešpondenčné účty v USA tretej najväčšej lotyšskej banke ABLV. Dôvodom tohto výnimočného kroku bolo nedodržanie pravidiel týkajúcich sa ochrany pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a financovaním terorizmu. Okamžite po zverejnení tejto informácie začal výrazný odlev vkladov z ABLV, a to napriek tomu, že plánované opatrenia ešte neboli účinné. Za desať dní od tohto oznámenia konštatovala ECB, že táto banka, ktorá mala dovtedy pomerne silnú kapitálovú pozíciu a dostatok likvidity, zlyháva alebo sa javí, že v blízkom období zlyhá. Následné rozhodnutie Jednotnej rady pre riešenie krízových situácií (SRB) o tom, že ABLV neskončí v rezolučnom konaní, malo mať za následok likvidáciu¹ tejto lotyšskej banky, ako aj jej dcérskej spoločnosti v Luxembursku podľa národných právnych predpisov. V prípade lotyšskej banky však došlo k pomerne netradičnej dobrovoľnej likvidácii a v prípade luxemburskej banky súd likvidáciu zamietol. Prípady ABLV odhalil viaceré nedostatky súčasného rámca riešenia krízových situácií a tiež kontroly dodržiavania pravidiel týkajúcich sa ochrany pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a financovaním terorizmu v rámci EÚ. Príspevok približuje situáciu v lotyšskom bankovom sektore pred začatím krízovej situácie ABLV, jej priebeh, ako aj jej následky pre Lotyšsko a EÚ.

PRANIE ŠPINAVÝCH PEŇAZÍ V LOTYŠSKU

Krízová situácia banky ABLV nebola ojedinelým prípadom zlyhania zopár jednotlivcov, ale išlo o súčasť väčšieho problému, ktorý dlhodobo trápí časť lotyšského finančného sektora. ABLV nie je prvou lotyšskou bankou, ktorá mala problém s nedodržaním pravidiel týkajúcich sa ochrany pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a financovaním terorizmu (ďalej len „pravidlá AML/CFT“). Na ilustráciu uvádzame pár príkladov z posledných rokov. Trom lotyšským bankám vrátane ABLV boli uložené sankcie za to, že sa k nim dostala časť finančných prostriedkov, ktoré zmizli z moldavských bánk v roku 2014, v celkovej hodnote približne 1 mld. dolárov, čo predstavovalo približne 15 % HDP Moldavska. V roku 2016 odobrala ECB bankové povolenie banke Trasta Komerbanka z dôvodu dlhodobého porušovania regulačných požiadaviek vo viacerých oblastiach. Jedným z hlavných dôvodov malo byť aj zapojenie tejto banky do schémy na pranie špinavých peňazí z Ruska v celkovom objeme približne 20 mld. dolárov. V roku 2017 boli uložené pokuty dokopy piatim bankám za to, že nedostatočne preverili transakcie spájané so Severnou Kóreou.²

Spoločným menovateľom vo všetkých uvedených prípadoch bol obchodný model daných finančných inštitúcií. Problém s nedodržaním pravidiel AML/CFT mali banky, ktoré primárne poskytovali služby nerezidentom Lotyšska a EÚ. Tieto banky sa zameriavali na fyzické a právnické osoby zo štátov bývalého Sovietskeho zväzu. Lotyšský bankový sektor z veľkej časti tvoria práve takéto banky. Zo 16 bánk pôsobiacich v Lotyšsku v roku 2018 sa až 12 z nich primárne zameriava

na nerezidentov. Dlhé roky sa podiel vkladov nerezidentov na celkových vkladoch v lotyšskom bankovom sektore pohyboval okolo 50 %, pričom v posledných rokoch sa znížil na úroveň približne 40 %. Samotný objem vkladov však nevytvára o objeme finančných prostriedkov, ktoré cez lotyšské banky prechádzajú ďalej do iných jurisdikcií, ako sú napr. Švajčiarsko, Luxembursko, Spojené kráľovstvo či USA. Hlavným zmyslom veľkej časti transakcií, ktoré cez lotyšské banky iba prechádzajú, je zakrytie pôvodu týchto zdrojov. Finančné prostriedky sa tak aj vďaka lotyšským bankám dostanú do žiadaných jurisdikcií a zistenie ich pôvodu je následne extrémne náročné.³ Vznik tohto systému nebol náhodný a úzko súvisí s nedostatočným vymáhaním pravidiel AML/CFT. Vo zvyšných dvoch pobaltských štátoch, v Litve a Estónsku, s ktorými je Lotyšsko najčastejšie porovnávané, nevznikol taký rozvinutý bankový sektor zameraný na nerezidentov, čo však neznamená, že tieto štáty nemajú tiež problémy s práním špinavých peňazí, ako dokazuje aj nedávny prípad banky Danske v Estónsku.⁴ V Lotyšsku sú však problémy najvypuklejšie. Banky zamerané na nerezidentov začali vznikať už v deväťdesiatych rokoch a Lotyšsko z tohto odvetvia značne profituje. Predmetné banky sa podieľajú na HDP vo výške približne 0,8 až 1,5 %.⁵

Prísnejšie vymáhanie pravidiel AML/CFT začalo prichádzať až po roku 2014, keď sa Lotyšsko snažilo stať členom OECD a bolo kritizované za nedostatočný boj proti praniu špinavých peňazí zo strany Európskej komisie, amerického ministerstva zahraničných vecí a ministerstva financií a v roku 2015 aj samotného OECD.⁶ Vzhľadom

- 1 Vzhľadom na mierne odlišný význam slova „likvidácia“ v právnych predpisoch EÚ upravujúcich riešenie krízových situácií používame v príspevku toto slovo v širšom význame, ako ho chápu slovenské právne predpisy. Likvidáciu sa tak v závislosti od kontextu môže rozumieť aj zánik na základe konkurzu.
- 2 EGLITS, Aaron a UMMELAS, Ott. Latvia Bank Accused of North Korea Links Expects to Keep License. 19.2.2018. Dostupné na: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-02-19/latvian-regulator-temporarily-restricts-ablv-debit-operations>
- 3 KIRSCHENBAUM Joshua. Latvian Banking: Recent Reforms, Sustainable Solutions. 24.5.2018. Dostupné na: <https://securingdemocracy.gmfus.org/latvian-banking-recent-reforms-sustainable-solutions/>
- 4 MILNE, Richard. Danske Bank's money laundering scandal spooks investors. 8.7.2018. Dostupné na: <https://www.ft.com/content/0d-2b3bf6-812f-11e8-bc55-50daf11b720d>
- 5 BERSHIDSKY, Leonid. How Latvia Built Its Post-Soviet Money Pipeline. 9. 3.2018. Dostupné na: <https://www.bloomberg.com/view/articles/2018-03-09/latvia-s-post-soviet-money-pipeline-is-closing>
- 6 Phase 2 Report on Implementing the OECD Anti-Bribery Convention in Latvia. Október 2015. Dostupné na: <http://www.oecd.org/corruption/anti-bribery/Latvia-Phase-2-Report-ENG.pdf>.

na to, že reálne hrozilo, že členstvo v OECD bude zamietnuté, pristúpilo Lotyšsko k viacerým zmenám, ktoré viedli k sankcionovaniu bánk za nedodržovanie pravidiel AML/CFT. Spravidla išlo o finančné sankcie, ale v krajnom prípade došlo aj k odobratiu bankového povolenia. Lotyšsko sa tak aj vďaka razantnejšiemu boju s práním špinavých peňazí stalo v roku 2016 členom OECD.⁷

KRÍZOVÁ SITUÁCIA ABLV

Ani tento prísnejší prístup však nebol dostatočný pre americký FinCEN, ktorý 13. februára 2018 oznámil, že plánuje zaviesť opatrenia, ktorými by zakázal otvárať a udržiavať korešpondenčné účty pre ABLV v USA. Dôvodom tohto málo využívaného kroku bola skutočnosť, že podľa FinCEN-u bolo pranie špinavých peňazí jedným z pilierov podnikania ABLV. Manažment banky mal umožňovať vysoko rizikovým schránkovým firmám prať špinavé peniaze vďaka nedostatočnej kontrole. Okrem toho podľa informácií FinCEN-u uplácali predstavitelia ABLV lotyšských úradníkov, ktorí mali kontrolovať dodržiavanie pravidiel AML/CFT. ABLV mala dokonca proaktívne pomáhať s práním špinavých peňazí aj tým, že jej zamestnanci sami falšovali časť dokumentov pre niektorých klientov. Medzi rokmi 2012 a 2017 vykonala ABLV podľa informácií FinCEN-u transakcie v objeme desiatok miliárd dolárov pre schránkové firmy registrované v netransparentných jurisdikciách. Služby ABLV využili podľa informácií tohto amerického úradu aj politicky exponované osoby, ako napr. ukrajinský oligarcha Kurchenko, podozrivý z tunelovania štátnych firiem, či osoba podozrivá z rozsiahlej korupcie v Azerbajdžane. Okrem toho vraj ABLV uskutočňovala transakcie aj pre firmy prepojené na medzinárodne sankcionované spoločnosti, ktoré sa podieľajú na severokórejskom raketovom programe, a to dokonca aj po tom, čo banka v lete 2017 vyhlásila nulovú toleranciu voči spoločnostiam prepojeným so Severnou Kóreou. Podľa amerických právnych predpisov musel FinCEN pred zavedením predmetného opatrenia ponechať 60 dní na pripomienky od verejnosti.⁸

ABLV sa s predmetným hodnotením, prirodzene, nestotožnila a plánovala zaslať FinCEN-u svoje pripomienky. Príslušný lotyšský orgán dohľadu, Komisia pre finančné a kapitálové trhy (FKTK), sa taktiež postavil k plánovaným opatreniam FinCEN-u kriticky. Podľa FKTK vychádzali obvinenia voči ABLV predovšetkým zo starších porušení, ktoré už boli riešené. FKTK za predmetné problémy s nedodržaniami pravidiel AML/CFT udelila ABLV sankcie a donútila banku zlepšiť kontrolný systém. FKTK taktiež odmietla podozrenia z korupcie svojich zamestnancov.⁹ Americký FinCEN nezverejnil žiadne konkrétne dôkazy na podporu svojich zistení. Oznámenie plánovaných opatrení však malo okamžitý účinok. Klienti začali z ABLV masívne vyberať svoje vklady.

Neistota v lotyšskom bankovom sektore sa ešte znásobila po tom, čo bol v nasledujúci deň zadržaný guvernér lotyšskej centrálnej banky Ilmārs Rimšēvičs pre podozrenia z korupcie v prípadoch,

ktoré nesúviseli s ABLV. V médiách sa objavili viaceré korupčné kauzy spájané s Rimšēvičsom. Najčastejšie sa spomínal prípad banky Norvik. Najväčší akcionár tejto banky Grigory Guselnikov tvrdil, že Rimšēvič od neho žiadal úplatok vo výške 100 000 eur. Keď nezaplatil, dohľad voči banke Norvik sa výrazne sprísnil, napr. formou zvýšenia kapitálových požiadaviek. Z týchto dôvodov začal Guselnikov ako britský občan arbitrážne konanie voči Lotyšsku na Medzinárodnom stredisku pre riešenie investičných sporov (ICSID).¹⁰

Po troch dňoch od zverejnenia plánovaných opatrení FinCEN-u bol odlev vkladov z ABLV taký výrazný, že FKTK uvalila na základe požiadavky ECB na banku moratórium. Rovnako postupoval aj príslušný luxemburský orgán dohľadu, Komisia pre dohľad nad finančným trhom (CSSF), ktorý uvalil moratórium na dcérsku spoločnosť ABLV v Luxembursku ABLV Bank Luxembourg. Následne, len štyri dni po uvalení moratória, dňa 23. februára 2018 došla ECB k záveru, že ABLV a ABLV Bank Luxembourg zlyhávajú alebo sa javí, že v blízkej budúcnosti zlyhajú z dôvodu, že existujú okolnosti, ktoré nasvedčujú tomu, že banky v blízkej budúcnosti nebudú schopné uhrádzať svoje dlhy alebo iné záväzky v čase splatnosti.¹¹ ABLV nesúhlasila a tvrdila, že má dostatok likvidity na ďalšie fungovanie.¹² Vzhľadom na celkovú neistotu, ktorá panovala na trhu v súvislosti s ABLV, sa dá predpokladať, že táto banka mala značný problém so speščením likvidných aktív či získaním likvidity z iných zdrojov. Hoci sa ABLV podarilo získať časť potrebnej likvidity, a to aj vo forme núdzovej likvidity (ELA) z lotyšskej centrálnej banky,¹³ z pohľadu ECB tento objem zjavne nebol dostatočný. Dalo sa totiž očakávať, že okamžite po zrušení moratória by sa veľká časť klientov pokúsila svoje finančné prostriedky z ABLV vybrať a banka by musela mať pomerne výrazný objem likvidity, aby tento nápor zvládla.

Po rozhodnutí ECB o tom, že banka zlyháva alebo sa javí, že v blízkej budúcnosti zlyhá, posudzuje SRB splnenie zvyšných dvoch podmienok na začatie rezolučného konania, ktoré sú uvedené v článku 18 ods. 1 nariadenia SRMR.¹⁴ SRB konštatovala, že druhá podmienka bola naplnená a v predmetnej situácii neexistovali žiadne alternatívne opatrenia v rámci súkromného sektora ani opatrenia dohľadu, v dôsledku ktorých by sa mohlo v primeranom čase predísť zlyhaniu týchto bánk. Rovnako by nebolo dostatočné ani odpísanie či konverzia kapitálových nástrojov v zmysle článku 21 nariadenia SRMR. Na začatie rezolučného konania je však nevyhnutné splniť aj tretiu podmienku, a to, aby bol verejný záujem na rezolúcii. SRB v tomto prípade došla k záveru, že verejný záujem na rezolučnom konaní v prípade ABLV, ani v prípade ABLV Luxembourg neexistuje.¹⁵ Toto rozhodnutie môže byť na prvý pohľad pomerne prekvapivé, keďže ABLV s objemom aktív približne 3,63 mld. eur patrila medzi lokálne systémovo významné banky (O-SII). Ako tretia najväčšia banka v Lotyšsku spadala pod priamy dohľad ECB. ABLV sa však zameriavala najmä na nerezidentov

- 7 Accession: Latvia Invited to Join OECD. 11. 5. 2016. Dostupné na: <http://www.oecd.org/latvia/accession-latvia-invited-to-join-oecd.htm>
- 8 Proposal of Special Measure Against ABLV Bank, AS as a Financial Institution of Primary Money Laundering Concern. FinCEN Federal Register / Vol. 83, No. 33, 16.2.2018. Dostupné na: https://www.fincen.gov/sites/default/files/federal_register_notices/2018-02-16/2018-03214.pdf
- 9 Pēters Putniņš: ABLV Bank developments to great extent are historical legacy aftermaths. 16.2.2018. Dostupné na: <http://www.ftk.lv/en/media-room/press-releases/6870-peters-putnins-ablv-bank-developments-to-great-extent-are-historical-legacy-aftermaths.html>
- 10 PIOVANO, Carlo. 'A nightmare': Banker tells tale of Latvian corruption. 19.2.2018. Dostupné na: https://www.washingtonpost.com/business/ap-exclusive-key-eu-banker-accused-of-bribery-russia-ties/2018/02/19/eb4be0ee-1590-11e8-930c-45838ad0d77a_story.html?noredirect=on&utm_term=.db3387835be0
- 11 ECB determined ABLV Bank was failing or likely to fail. 24.2.2018. Dostupné na: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2018/html/ssm.pr180224.en.html>
- 12 JONES, Claire. Latvian bank ABLV to be wound up by EU authorities. 24.2.2018. Dostupné na: <https://www.ft.com/content/8217cc90-1906-11e8-9376-4a6390addb44>
- 13 UPDATE 1-Latvia's central bank throws ailing lender ABLV potential lifeline. 23.2.2018. Dostupné na: <https://www.cnbc.com/2018/02/23/reuters-america-update-1-latvias-central-bank-throws-ailing-lender-ablv-potential-lifeline.html>
- 14 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady 806/2016/EÚ z 15. júla 2016, ktorým sa stanovujú jednotné pravidlá a jednotný postup riešenia krízových situácií úverových inštitúcií a určitých investičných spoločností v rámci jednotného mechanizmu riešenia krízových situácií a jednotného fondu na riešenie krízových situácií a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 1093/2010 (Ú. v. EÚ L 225, 30.7.2014)
- 15 Summary of the SRB decision in relation to ABLV Bank, AS. 23.2.2018. Dostupné na: https://srb.europa.eu/sites/srbsite/files/20180223-summary_decision_-_latvia.pdf, Summary of the SRB decision in relation to ABLV Bank Luxembourg S.A. SRB. 23.2.2018, dostupné na: https://srb.europa.eu/sites/srbsite/files/20180223_summary_decision_-_luxembourg.pdf

- 16 Facts & Figures. 30.9.2017. Dostupné na: https://www.ablv.com/content/3/5/0/5/8/106bbbd3/ablv_facts_and_figures.pdf
- 17 FCMC permits ABLV Bank AS to implement voluntary liquidation plan under control of FCMC. 12.6.2018. Dostupné na: <http://www.fktk.lv/en/media-room/press-releases/7085-fcmc-permits-ablv-bank-as-to-implement-voluntary-liquidation-plan-under-control-of-fcmc.html>
- 18 FCMC adopts decision on unavailability of deposits at ABLV Bank AS. 23.2.2018. Dostupné na: <http://www.fktk.lv/en/media-room/press-releases/6885-fcmc-adopts-decision-on-unavailability-of-deposits-at-ablv-bank-as.html>
- 19 FCMC: Guaranteed compensation payments to ABLV Bank AS customers will start on 3 March. 1.3.2018. Dostupné na: <http://www.fktk.lv/en/media-room/press-releases/6902-fcmc-guaranteed-compensation-payments-to-ablv-bank-as-customers-will-start-on-3-march.html>
- 20 Voluntary Liquidation of ABLV Bank. 12.6.2018. Dostupné na: <https://www.ablv.com/en/legal-latest-news/ablv-bank-self-liquidation>
- 21 The CSSF determines the unavailability of deposits at ABLV Bank Luxembourg S.A. 24.2.2018. Dostupné na: http://www.cssf.lu/fileadmin/files/Publications/Communiqués/Communiqués_2018/FGDL_PR1801_ABLV_BANK_250218.pdf
- 22 Notification from the Conseil de protection des déposants et investisseurs (Luxembourg Deposit Guarantee Fund) in relation to the determination of the unavailability of deposits at ABLV Bank Luxembourg S.A. 27.2.2018. Dostupné na: <https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/recovery-and-resolution/notifications-on-resolution-cases-and-use-of-dgs-funds>
- 23 AULNER, Francois a BAULDRY, Jess. Court rejects call to liquidate ABLV Luxembourg. 9.3.2018. Dostupné na: <http://delano.lu/d/detail/news/court-rejects-call-to-liquidate-ablv-luxembourg/172363>
- 24 Court rules Latvian bank ABLV may keep Luxembourg branch. 10.3.2018. Dostupné na: <https://www.reuters.com/article/us-latvia-bank-luxembourg/court-rules-latvian-bank-ablv-may-keep-luxembourg-branch-idUSKCN1GM0HM>
- 25 The Court Recognises the Soundness of ABLV Bank Luxembourg, S.A. Which Can Now Be Sold to New Investors. 9.3.2018. Dostupné na: <https://www.ablv.com/en/press/2018-03-09-the-court-recognises-the-soundness-of-ablv-bank-luxembourg-s-a-which-can-now-be-sold-to-new-investors>
- 26 ABLV Bank files complaint with EU Court of Justice against European banking regulators. 8.5.2018. Dostupné na: https://www.baltictimes.com/ablv_bank_files_complaint_with_eu_court_of_justice_against_european_banking_regulators/

EÚ zo štátov bývalého Sovietskeho zväzu. Podiel ruských a ukrajinských klientov na celkových vkladoch ABLV presahoval 63 %, kým podiel lotyšských klientov bol len približne 6 %.¹⁶ Z týchto dôvodov došla SRB k záveru, že ABLV nevykonáva žiadne kritické funkcie, pretože v prípade, že by banka prestala fungovať, nedošlo by podľa SRB v Lotyšsku ani v žiadnom inom členskom štáte k narušeniu základných služieb reálneho hospodárstva alebo k narušeniu finančnej stability. K narušeniu finančnej stability by podľa SRB nedošlo aj z dôvodu malej prepojenosti ABLV a ostatných lotyšských a európskych bánk. K rovnakému záveru došla SRB aj v prípade ABLV Luxembourg, kde bolo rozhodnutie ešte jednoznačnejšie, vzhľadom na veľkosť banky a absenciu prepojenia na luxemburské reálne hospodárstvo.

V prípade, že SRB dôjde k záveru, že na rezolúcnom konaní danej banky nie je verejný záujem, mala by byť táto banka zlikvidovaná podľa národných právnych predpisov. Predmetná právna úprava likvidácie banky však nie je harmonizovaná a následný proces je v každom členskom štáte odlišný, čo sa naplno prejavilo aj v prípade ABLV. Na rozhodnutie SRB reagovalo 5. marca 2018 valné zhromaždenie ABLV návrhom na dobrovoľnú likvidáciu banky, ktorý FKTK 12. júna 2018 odsúhlasila. FKTK týmto krokom potvrdila vyhlásenia ABLV o tom, že je postupne schopná uhradiť všetky svoje záväzky.¹⁷ Vzhľadom na túto skutočnosť by konkurz banky nebol účelný. Krízová situácia ABLV patrí k pomerne ojedinelým prípadom krachov solventnej banky, ktorá spĺňala všetky kapitálové požiadavky. Zvláštnosťou bola aj dobrovoľná likvidácia, keďže pri tomto type likvidácie sa väčšinou očakáva, že nastane ešte pred skonštatovaním, že banka zlyhá alebo sa javí, že v blízkej budúcnosti zlyhá. Po tomto konštatovaní už likvidácia nie je celkom dobrovoľná, ale je iba jednou z viacerých, pre banku zlých možností, ktoré môžu nasledovať.

Mierne netradičný bol aj proces vyplácania krytých vkladateľov. Po tom, čo FKTK vydala 23. februára 2018 rozhodnutie o nedostupnosti vkladov,¹⁸ previedla ABLV v priebehu niekoľkých dní približne 480 mil. eur na účet lotyšského fondu ochrany vkladov, ktorý spravuje FKTK. Táto suma bola dostatočná na vyplatenie všetkých krytých vkladov, vďaka čomu nebolo potrebné použiť žiadne prostriedky z lotyšského fondu ochrany vkladov. Vyplácanie krytých vkladateľov sa tak mohlo začať už 3. marca 2018.¹⁹ Vyplatenie ostatných veriteľov ABLV však bude trvať omnoho dlhšie. Podľa schváleného plánu dobrovoľnej likvidácie môžu ostatní veritelia prihlasovať svoje pohľadávky od júna do septembra 2018 s tým, že uspokojovanie bude postupné a bude trvať približne 5 rokov. Uspokojenie pohľadávok z chránených vkladov, ktoré prevyšujú úroveň krytia, by sa však malo začať už v decembri 2018. Celkovo by vyše 95 % všetkých vkladov malo byť vyplatených do roku 2020.²⁰ Celý proces bude prebiehať pod dohľadom FKTK, ktorá bude dohliadať, aby pri likvidácii nedošlo k praniu špinavých peňazí.

Hoci proces likvidácie banky ABLV v Lotyšsku bol mierne netradičný, nebolo to nič v porovnaní s tým, čo sa stalo v prípade ABLV Bank Luxembourg. V Luxembursku totiž k žiadnej likvidácii nedošlo. Na druhý deň po rozhodnutí SRB o tom, že ABLV Bank Luxembourg nepôjde do rezolúcie, rozhodol luxemburský orgán dohľadu nad finančným trhom (Commission de Surveillance du Secteur Financier – CSSF) o nedostupnosti vkladov.²¹ Výplata náhrad nebola problematická, keďže objem krytých vkladov v ABLV Bank Luxembourg nepresiahol 14 mil. eur.²² Následne dala CSSF návrh na súd na začatie likvidácie. Luxemburský súd však tento návrh neschválil a namiesto CSSF, ktorá bola dočasným správcom, vymenoval dvoch nových externých dočasných správcov. Tí dostali za úlohu nájsť v lehote 6 mesiacov pre banku vhodného kupujúceho. Počas uvedeného obdobia bude trvať moratórium.²³ Súd zamietol likvidáciu z dôvodu silnej finančnej pozície ABLV Bank Luxembourg,²⁴ čím do istej miery spochybnil rozhodnutie ECB o tom, že táto banka zlyhá alebo sa javí, že v blízkej budúcnosti zlyhá. Predstavitelia ABLV od začiatku kritizovali ECB za to, že posudzovala obe banky spoločne a nezohľadnila špecifickú ABLV Bank Luxembourg.²⁵ Predstavitelia ABLV však nezostali iba pri slovách a začali ECB a SRB na Súdnom dvore Európskej únie. Cieľom týchto žalôb je predovšetkým náhrada škody, ktorú im mali obidve inštitúcie spôsobiť. ECB žalujú nielen za jej konanie, ale aj za to, že nevyvrátila tvrdenia Ilmārsa Rimšēviča, lotyšského člena Rady guvernérov ECB, ktorý sa po zverejnení plánovaných opatrení FinCEN-u vyjadril, že nikto, ani len lotyšská centrálna banka nemôže vykonávať transakcie s ABLV. Podľa predmetnej žaloby bola ABLV týmito fakticky nepravdivými výroky poškodená.²⁶ Rozhodnutia Súdneho dvora vo veci ABLV môžu zásadným spôsobom ovplyvniť to, ako bude ECB v budúcnosti posudzovať potenciálne zlyhanie banky, a to špeciálne v prípade bankových skupín.

Dôležité je však zdôrazniť, že luxemburský súd vychádzal pri posudzovaní oprávnenosti likvidácie z národných právnych predpisov, kým ECB vychádzala pri posudzovaní potenciálneho zlyhanie z podmienok stanovených v nariadení SRMR. Výsledok však bol úplne opačný. Takáto diskrepancia môže vzniknúť vďaka tomu, že národné právne predpisy týkajúce sa likvidácie bánk nemusia členské štáty v súvislosti so vznikom rezolučného rámca nijako zásadne zmeniť. V každom členskom štáte tak platia odlišné pravidlá pre likvidáciu bánk, ktoré vôbec nemusia odrážať právnu úpravu rezolučného konania. Výsledkom môže byť podobná situácia ako v prípade ABLV Bank Luxembourg, kde sa na základe rezolučných právnych predpisov predpokladala likvidácia, ale podľa národnej právnej úpravy neboli podmienky na likvidáciu splnené.

DŮSLEDKY KRÍZOVEJ SITUÁCIE ABLV

Netradičný prípad ABLV odhalil viaceré nedostatky v kontrole dodržiavania pravidiel AML/CFT. ECB bola značne kritizovaná za to, že vyvodit' zod-

povednosť za pranie špinavých peňazí musel až americký FinCEN, a to dokonca voči banke, ktorá spadala pod jej priamy dohľad. Proti tejto kritike sa ECB ohradila, pretože kontrola dodržiavania pravidiel AML/CFT zostala na národnej úrovni, a to aj pre banky, ktoré spadajú pod priamy dohľad ECB. Preto sa objavujú volania po tom, aby aj kontrola pravidiel AML/CFT prešla na ECB.²⁷ Predsedníčka Rady pre dohľad ECB Danièle Nouy sa naopak vyjadriala, že najvhodnejšie by bolo, keby sa na tieto účely zriadila nová osobitná európska inštitúcia.²⁸

Nepochybne ide o komplexnú tému s argumentmi pre a proti. Príklady krajín, ako je napr. Lotyšsko, kde sa kontrole dodržiavania pravidiel AML/CFT v celom finančnom sektore až do roku 2016 venovalo len 9 a neskôr niečo cez 20 zamestnancov,²⁹ však poukazujú na to, že niektoré členské štáty nevenujú tejto nesmierne dôležitej oblasti takú pozornosť, akú by si zaslúžila.

Prípady ABLV zároveň naplno ukázali, že banky nemôžu brať porušovanie pravidiel AML/CFT na ľahkú váhu, pretože im nehrozia len sankcie od príslušného orgánu dohľadu, ale v krajnom prípade aj likvidácia. Je však pomerne paradoxné, že na základe prípadu ABLV by sa banky, ktoré sú v podobnej pozícii ako ABLV, mali viac obávať amerického FinCEN-u ako vlastného orgánu dohľadu. Predmetná situácia sa javí byť zároveň od istej miery nespravodlivá voči ABLV. FinCEN totiž nepredložil žiadne dôkazy na podporu svojich obvinení a vzhľadom na rýchly priebeh následných udalostí nedostala ABLV možnosť sa k týmto obvineniam kvalifikovane vyjadriť. Príslušné európske orgány by mali urobiť všetko pre to, aby v budúcnosti pri ďalších podobných prípadoch už nebol potrebný zásah amerických orgánov.

V rovnakom čase, ako prebiehala krízová situácia ABLV, napredovala aj kauza spojená s guvernérom centrálnej banky Ilmārsom Rimšēvičsom. V júni 2018 bolo voči nemu vznesené obvinenie za prijatie úplatku. Nešlo však o prípad banky Norvik, ktorý bol spomínaný pri jeho zadržaní, ale o banku Trasta Komerbanka, ktorá došla o bankovú licenciu v roku 2016. Podľa obvinenia mal Rimšēvičs prijať od akcionárov tejto banky v roku 2010 úplatok vo forme dovolenky na Kamčatke za to, že im pomohol s odpoveďami na otázky FKTK. V roku 2012 sa akcionári Trasta Komerbanka mali dohodnúť s Rimšēvičsom na úplatku vo výške 500 000 eur za to, že banku pomôže zmieriť dohľad FKTK. Akcionári mu údajne vyplátili 250 000 eur, ale po tom, čo neuspel, odmietli mu zaplatiť zvyšných 250 000 eur. Napriek tomu, že voči nemu bolo vznesené obvinenie, Rimšēvičs odmietol odstúpiť.³⁰

Krízová situácia ABLV a škandal súvisiaci s guvernérom Rimšēvičsom mali nesmierne negatívny vplyv na obraz lotyšského bankového sektora. Z toho dôvodu pristúpilo Lotyšsko k zásadným zmenám. V deň, keď ECB a SRB rozhodli o osude ABLV, vyhlásil lotyšský premiér, že podiel vkladov nerezidentov sa musí znížiť na polovicu, teda z niečo vyše 40 % na 20 %.³¹ Očakávané sprísnenie pravidiel a neistota, kedy sa veritelia ABLV dostanú

k svojim prostriedkom, mali okamžitý účinok. Časť nerezidentov vybrala svoje vklady z lotyšských bánk. Podiel vkladov nerezidentov poklesol za celý mesiac na úroveň približne 34 %. Stále však išlo o výrazne vyššiu úroveň, aká je bežná v ostatných západných štátoch, kde sa spravidla pohybuje v rozmedzí 4 – 6 %. Lotyšskí predstavitelia tak po tlaku najmä zo strany zástupcov USA prisľúbili, že do 6 mesiacov sa pokúsia znížiť podiel vkladov nerezidentov v lotyšskom bankovom sektore na úroveň 5 %. Tento cieľ chcú dosiahnuť pomocou opatrení, ktoré majú zakázať bankám poskytovať služby niektorým typom schránkových firiem, ale aj tlaku na banky, ktoré sú zamerané na nerezidentov, aby zmenili svoj doterajší obchodný model.³² Predmetné opatrenia však nebudú bezbolestné. Len obmedzenia vo vzťahu k schránkovým firmám môžu viesť k poklesu HDP o približne 0,5 %.³³ Vzhľadom na situáciu posledných mesiacov však ide o jednu z politických priorít pre predstaviteľov Lotyšska a je preto možné, že sa tento cieľ z veľkej časti podarí naplniť. Krízová situácia ABLV tak môže viesť k výraznému obmedzeniu prania špinavých peňazí cez lotyšské banky.

Krízová situácia ABLV znova otvorila aj diskusiu o centralizácii poskytovania núdzovej likvidity – ELA. Podľa súčasných právnych predpisov nerozhoduje o poskytnutí ELA ECB, ale národné centrálné banky. Výsledkom tak môže byť situácia ako v prípade ABLV, keď lotyšská centrálna banka poskytla ELA banke len pár hodín pred tým, ako ECB konštatovala, že táto banka zlyháva alebo sa javí, že v blízkej budúcnosti zlyhá. ECB môže obmedziť poskytnutie ELA iba v prípade, ak by jej poskytnutie zasahovalo do cieľov a úloh menovej politiky. V prípade ABLV však táto podmienka naplnená nebola a poskytnutie ELA tak zostalo iba na rozhodnutí lotyšskej centrálnej banky. Preto sa objavili názory, že pravidlá ELA by mali byť zmenené, k čomu v reakcii na krízovú situáciu ABLV priamo vyzval aj prezident ECB Mario Draghi.³⁴

Prípady ABLV však poukázali aj na niektoré nedostatky rámca pre riešenie krízových situácií. ABLV bola solventná banka, ktorá spĺňala všetky kapitálové požiadavky, ale čelila značnému odlevu likvidity vďaka poškodenej reputácii. Súčasná právna úprava riešenia krízových situácií je nastavená predovšetkým na riešenie krízy solventnosti a nie krízy likvidity. Pokiaľ by SRB rozhodla, že existuje verejný záujem na rezolúcii, je otázne, aké rezolučné nástroje by dokázali danú situáciu vhodne vyriešiť.

Ďalším problematickým aspektom na prípade ABLV sa javí moratórium. Vďaka moratóriu síce získala ABLV pár dní na získanie dodatočnej likvidity, dá sa však predpokladať, že po skončení moratória by bol odlev vkladov z ABLV omnoho výraznejší ako pred jeho zavedením. Moratórium môže byť užitočným nástrojom na preklenutie obdobia do rezolučného víkendku, nie je však jasné, či by ktorákoľvek banka bola schopná zvládnuť masívny odlev vkladov po jeho zrušení. Navyše, pokiaľ moratórium trvá niekoľko dní, môže dôjsť k naplneniu podmienok pre konštatovanie nedo-

- 27 MILNE, Richards. *Latvia banking scandal leaves Europe's regulators red-faced*. 4. 4. 2018. Dostupné na: https://www.ft.com/content/b396d6ac-37f2-11e8-8eee-e06bde01c544?utm_source=Bruegel+Updates&utm_campaign=c867b01dae-Blogs+review+10%2F01%2F18&utm_medium=email&utm_term=0_eb-026b984a-c867b01dae-278552761
- 28 Letter from Danièle Nouy, Chair of the Supervisory Board, to Mr. Sven Giegold Member of the European Parliament. 3.5.2018. Dostupné na: https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.mepletter180503_giegold_en.pdf?21823828bfee26a16c93beb8d06db199
- 29 Compliance Control Department set up in FCMC. 16.06.2016. Dostupné na: <http://www.fktk.lv/en/publications/press-releases/5798-compliance-control-department-set-up-in-fcmc.html>
- 30 GELZIS, Gedderts a O'Donnell, John. *Prosecutor says Latvia central bank chief took holiday and cash bribes*. 29.6.2018. Dostupné na: <https://www.reuters.com/article/us-latvia-bank-governor/prosecutor-says-latvia-central-bank-chief-took-holiday-and-cash-bribes-idUSKBN1JP270>
- 31 Latvia aims to halve foreign deposits, but slowly: PM. 23.2.2018. Dostupné na: <https://www.reuters.com/article/us-latvia-banking-kucinskis/latvia-aims-to-halve-foreign-deposits-but-slowly-pm-idUSKCN1G71RG>
- 32 MILNE, Richard. *Latvia vows to crack down on unscrupulous banking*. 18.3.2018. Dostupné na: <https://www.ft.com/content/dbba8922-2a72-11e8-9b4b-bc4b9f08f381>
- 33 PM: Shell company ban could sink 0.5% of GDP. 5.4.2018. Dostupné na: <https://eng.ism.lv/article/economy/economy/pm-shell-company-ban-could-sink-0.5-of-gdp.a273787/>
- 34 SPECIALE, Alessandro a CHRY-SOLORAS, Nikos. *Draghi Calls for Overhaul of Bank Emergency Liquidity Rules*. 26.2.2018. Dostupné na: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-02-26/draghi-calls-for-overhaul-of-bank-emergency-liquidity-rules>

- 35 PÉNZEŠ, Peter a ĎURIAČ, Daniel. Riešenie krízových situácií v talianskom bankovom sektore. In *Biatec*, roč. 25, č. 4 (2017), s. 2 - 8. Dostupné na: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok2017/04-2017/Biatec_17_4_01Penzes.pdf
- 36 European Parliament ECON Committee Hearing - Speech by Elke König. 20.3.2018. Dostupné na: <https://srb.europa.eu/en/node/508>
- 37 Letter from Danièle Nouy, Chair of the Supervisory Board, to Mr. Sven Giegold Member of the European Parliament. 3.5.2018. Dostupné na: https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.mepletter180503_giegold_en.pdf?21823828bfee26a16c93beb-8d06db199

stupnosti vkladov a k následnej výplate náhrad za nedostupné kryté vklady ako v prípade ABLV, čo je pre banku spravidla definitívny koniec. Je teda do značnej miery otázne, nakoľko je realistické očakávať, že banka v problémoch moratórium zvládne a po jeho zrušení bude môcť naďalej fungovať.

Prípád ABLV zároveň poukázal na nesmiernu heterogenitu právnych predpisov vzťahujúcich sa na likvidáciu bánk v rámci jednotlivých členských štátov EÚ, vďaka ktorej sme mohli vidieť odlišné konania s odlišným výsledkom v Lotyšsku a v Luxembursku. Heterogenita sa ukazuje byť problematická práve v prípade cezhraničných bankových skupín, na ktoré sa tak vzťahujú odlišné konania. V prípade, že zlyhávajúca banka neskončí v rezolučnom konaní, naďalej platí známy výrok bývalého guvernéra Bank Of England Mervyna Kinga, že banky sú globálne počas života, ale národné počas smrti. Výsledkom súčasnej neharmonizovanej právnej úpravy je to, že SRB si často nemôže byť istá tým, čo bude nasledovať po rozhodnutí, že banka nepôjde do rezolučného konania. To sa potvrdilo aj minulý rok v prípade dvoch talianskych bánk Banca Popolare di Vicenza a Veneto Banca.³⁵ Ako ukazuje prípad ABLV Bank Luxembourg, národné právne predpisy umožňujú aj to, aby banka po rozhodnutí SRB o tom, že nepôjde do rezolúcie, nebola zlikvidovaná, hoci to rezolučné právne predpisy predpokladajú. Národné právne predpisy upravujúce likvidáciu bánk totiž nemusia odrážať právnú úpravu rezolučného konania. Banka, o ktorej ECB, resp. príslušný národný orgán dohľadu alebo rezolučný orgán konštatujú, že zlyháva alebo sa javí, že v blízkej budúcnosti zlyhá, tak nemusí naplniť podmienky pre likvidáciu podľa národných právnych predpisov. Vyššie uvedené problémy s rozdielnymi národnými právnymi predpismi, ktoré často nedostatočne odrážajú právnú úpravu riešenia krízových situácií, viedli viacerých európskych predstaviteľov, ako napr. predsedníčku SRB Elke König³⁶ a predsedníčku Rady pre dohľad ECB Danièle Nouy³⁷, k výzvam na aspoň čiastočnú harmonizáciu v tejto oblasti.

ZÁVER

Prípád ABLV bol v mnohých aspektoch pomerne netypický. Pokiaľ by tak ako v minulosti dostala ABLV za nedodržanie pravidiel AML/CFT iba fi-

nančnú sankciu od FKTK, bez väčších problémov by fungovala ďalej. Radikálny krok amerického FinCEN-u sa v súčasnom globalizovanom a úzko previazanom finančnom systéme ukázal byť rozhodkom smrti. Prvým poučením z prípadu ABLV je tak skutočnosť, že európske banky nemôžu brať porušovanie pravidiel AML/CFT na ľahkú váhu. V krajnom prípade im totiž nehrozia len finančné sankcie, ale aj likvidácia. Skutočnosť, že jedine americký úrad bol schopný efektívne zasiahnuť proti praniu špinavých peňazí európskou bankou poukazuje na to, že niektoré členské štáty nevládajú dostatočne plniť svoje povinnosti. Predmetná situácia bola značne frustrujúca aj z toho dôvodu, že hoci ABLV spadala pod priamy dohľad ECB, tá mala len obmedzené možnosti, ako zasiahnuť. Argumenty za prenesenie právomoci kontrolovať dodržiavanie pravidiel AML/CFT na európsku úroveň vďaka prípadu ABLV výrazne zosilneli.

Prípád ABLV zároveň môže byť dobrým počiatočným bodom pre diskusiu o tom, do akej miery súčasné rezolučné nástroje dokážu vyriešiť likviditné problémy solventnej banky vyvolané poškodenou reputáciou. ABLV však neskončila v rezolúcii, ale v likvidácii, ktorá je veľmi odlišná v každom členskom štáte. Prípád ABLV nastoluje otázku, či by vzhľadom na pôsobenie cezhraničných bankových skupín a harmonizované rezolučné konanie v rámci EÚ, ktoré je pre časť bánk v rámci bankovej únie ešte posilnené spoločným rezolučným orgánom, nemalo dôjsť k istej forme harmonizácie aj pri právnej úprave likvidácie bánk. Súčasnú národnú právnu úpravu likvidácie bánk v rámci EÚ sú totiž značne heterogénne, ťažko predvídateľné a v rámci jednej bankovej skupiny v rôznych členských štátoch môžu viesť k úplne odlišným výsledkom. Zásadným problémom je aj skutočnosť, že národné právne predpisy, ktoré upravujú likvidáciu bánk, nie vždy dostatočne odrážajú právnú úpravu riešenia krízových situácií.

Krízová situácia banky ABLV poukázala na viaceré nedostatky v regulácii a dohľade nad bankovým sektorom. ABLV nebola z európskeho pohľadu kľúčovou bankou, a preto sa dôsledky prejavili predovšetkým v Lotyšsku a k zásadným zmenám v reakcii na ABLV došlo zatiaľ iba v Lotyšsku. V najbližších rokoch uvidíme, či sa z tohto prípadu dokážu poučiť aj zvyšné členské štáty EÚ.